

เพลงไทยที่ได้รับอิทธิพลจาก เพลงพระราชนิพนธ์ใน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ ๙)

ณรงค์ เขียนทองกุล

บทเพลงไทยที่สำคัญที่เกิดขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๙ ซึ่งได้นำทำนองเพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มีอยู่จำนวน ๒ เพลง เรียงตามลำดับระยะเวลาในการประพันธ์ เพลงแรก คือ เพลงโหมโรงมหาจุฬาลงกรณ์ และ เพลงที่ ๒ คือ เพลงโหมโรงมหाराช

เพลงที่ ๑ เพลงโหมโรงมหาจุฬาลงกรณ์

เพลงโหมโรงมหาจุฬาลงกรณ์ เป็นเพลงโหมโรงประจำชมรมดนตรีไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่ง ครูเทวาประสิทธิ์ พาทยโกศล (เป็นอาจารย์ทางด้านดนตรีไทย บิดาของท่านคือ จางวางทั่ว พาทยโกศล เป็นนักดนตรีไทยผู้มีชื่อเสียงในสำนักดนตรี ผังธนบุรี) ได้ประพันธ์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๗ โดยขอพระบรมราชานุญาตนำเพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ทำเพลงมหาจุฬาลงกรณ์ทางสากลเป็นทางไทย เมื่อประพันธ์สำเร็จได้จัดบรรเลงถวายเป็นทางปีพาศน์ พระที่นั่งอัมพรสถาน จำนวน ๒ ครั้ง มีรับสั่งให้แก้ไขจนเป็นที่พอพระราชหฤทัย ทั้งนี้ยังคงดำเนินทำนองเพลงเดิมตอนสำคัญไว้เฉพาะตรงที่มีคำร้องว่า

นิสิตพร้อมหน้า

สัญญาประกอบ

ความดีทุกอย่างต่างป้อง

ผยองพระเกียรติเกริกไกร

(พูนพิศ อมาตยกุล, ๒๕๒๔: ๒๓)

เพลงมหาจุฬาลงกรณ์ ซึ่งเป็นเพลงพระราชนิพนธ์ลำดับที่ 9 ที่ทรงพระราชนิพนธ์ โดยใช้สเกลที่มีกลุ่มเสียงแบบห้าเสียง (Pentatonic Scale) โดยปกติเพลงพระราชนิพนธ์ส่วนใหญ่จะใช้สเกลที่มีกลุ่มเสียงแบบสิบสองเสียง (Chromatic Scale) ทรงใช้คอร์ดที่ซับซ้อนและพัฒนาแนวล้ำยุค ครั้งแรกโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ เริ่มทรงนิพนธ์ต้นวรรคแรก โดยใช้สเกลที่มีกลุ่มเสียงแบบห้าเสียง และทรงพระราชนิพนธ์ต่อจนจบเพลง ต่อมา พ.ศ. 2492 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดย ม.ร.ว.สุมนชาติ สวัสดิ์กุล ได้ขอพระราชทานเป็นเพลงประจำมหาวิทยาลัย ได้พระราชทานให้แก่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยให้ ท่านผู้หญิงสมโรจน์ สวัสดิ์กุล ณ อยุธยา กับ คุณสุกร ผลชีวิน ประพันธ์คำร้อง ซึ่งมีคำร้องว่า

มหาจุฬาลงกรณ์

น้ำใจน้องพี่สีชมพู	ทุกคนไม่รู้ลืมบูชา
พระคุณของแหล่งเรียนมา	จุฬาลงกรณ์
ขอทูนขอเทอดพระนามไท	พระคุณแนบไว้นิรันดร
ขอองค์พระเอื้ออาทร	หลังพระคัมภีร์ครอง
นิสิตพร้อมหน้า	สัญญาประคอง
ความดีทุกอย่างต่างป้อง	ผยของพระเกียรติเกริกไกร
ขอตราพระเกี้ยวยังยืนยง	นิสิตประสงค์เป็นธงชัย
ถาวรยศอยู่คู่ไทย	เชิดชัยชัยโย

(รัตนา วิชาญรัตน์, 2539: 180)

โหมโรงมหาจุฬาลงกรณ์ สามชั้น

ครูทิวประสิทธิ์ พาทย์โกศล ผู้ประพันธ์

The image displays a musical score for a Thai traditional piece. It consists of ten staves of music, all written in a single treble clef. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, often beamed together. The first staff begins with a double bar line and repeat dots, indicating a starting point. The music is written in a style characteristic of Thai traditional notation, with a focus on melodic and rhythmic patterns. The score is presented on a white background with black ink.

The image displays a musical score for a single system, consisting of ten staves. The notation is written in a single treble clef and a key signature of one flat. The music features a variety of rhythmic patterns, including quarter, eighth, and sixteenth notes, along with rests and dynamic markings. The first staff begins with a treble clef and a key signature of one flat. The music progresses through several measures, with some staves featuring more complex rhythmic patterns and articulation. The final two staves include first and second endings, indicated by the numbers '1.' and '2.' above the notes.

(อรวรรณ บรรจงศิลป์ และโกวิทช์ ชันศิริ, 2526: 297-298)

จากโน้ตเพลงโหมโรงมหาจุฬาลงกรณ์ วิเคราะห์โครงสร้างของเพลงนี้ จะพบว่า มีจำนวน 19 จังหวะหน้าทับสองไม้ โดยมีลูกตกดังนี้

ตำแหน่งหน้าทับ	เสียงลูกตก
1	ท
2	ล
3	ล
4	ร
5	ร
6	ล
7	ล
8	ร
9	ร
10	ร
11	ซ
12	ท
13	ล
14	ล
15	ซ
16	ล
17	ซ
18	ร
19	ซ

ส่วนทำนองเพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ที่นำมาใช้อยู่ในโหมโรงมหาจุฬาลงกรณ์นั้น ครูเทพประสิทธิ์ พาทยโกศล ได้แทรกทำนองเพลงของเพลงพระราชนิพนธ์ “มหาจุฬาลงกรณ์” ไว้ในจังหวะหน้าทับที่ 12-15 โดยสร้างทำนองเป็นลักษณะลูกด้อ จำนวน 4 หน้าทับ ดังนี้

เพลงที่ 2 เพลงโหมโรงมหาราช

พ.ศ. 2530 อันเป็นมหามงคลสมัย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ กรมศิลปากรกับธนาคารกรุงเทพ จำกัด ได้มอบให้ อาจารย์มนตรี ตราโมท (ศิลปินแห่งชาติและผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทยพิเศษด้านดนตรีไทยประจำกรมศิลปากร) ประพันธ์เพลงโหมโรงชื่อ “มหาราช” ขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย โดยขอพระบรมราชานุญาตนำเพลงพระราชนิพนธ์ “ใกล้รุ่ง” กับ “เราสู้” มาสมมุติเป็นเพลงสองชั้น แล้วแต่งขยายตามแบบแผนการประพันธ์เพลงไทยโดยรักษาเค้าเดิมไว้มากที่สุด ลักษณะทำนองมีการประสมประสานหลายรูปแบบ ทั้งทางเก็บอิสระ เก็บบังคับ ทางกรอ ลูกล้อลูกขัดแบบต่าง ๆ การลักจังหวะ และตอนท้ายนำเพลงพระราชนิพนธ์ “สายฝน” จังหวะวอลทซ์ มาสอดใส่อีก 3 ประโยค ลักษณะแตกต่างไปจากเพลงไทย (กรมศิลปากร, 2539: 243)

ความเป็นมาและประวัติของเพลงพระราชนิพนธ์ ที่นำมาประพันธ์เป็นเพลงโหมโรงมหาราช อธิบายโดยเรียงลำดับตามท่อนเพลง มีรายละเอียดดังนี้

เพลงใกล้รุ่ง (Near Dawn) เป็นเพลงพระราชนิพนธ์ในลำดับที่ 4 เมื่อ พ.ศ. 2489 ทรงพระราชนิพนธ์ในขณะที่ยังทรงเป็นพระอนุชาธิราช โดยพระราชทานทำนองเพลงนี้ให้ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร อาจารย์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อประพันธ์คำร้องภาษาไทย คำร้องของเพลงได้รับแรงบันดาลใจจากเสียงไก่ขันที่ได้ยินจากข้างบ้านของท่าน ประกอบกับความตั้งใจที่นำเพลงนี้ออกบรรเลงในงานสมาคม

ส่งเสริมการเลี้ยงไก่แห่งประเทศไทยในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2489 เนื้อเพลงจึงมีความเกี่ยวข้องกับเสียงไก่ เพลงนี้มีเสียงไมเนอร์ครึ่งเสียงในวรรคที่มีคำร้องว่า “ได้ยินเสียงแว่วดังแผ่วมาแต่ไกลไกล” ซึ่งคนไทยยังไม่ชินกับเพลงที่มีครึ่งเสียง แต่ในที่สุดก็เป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยอมรับในโอกาสต่อมา พระองค์ท่านทรงนำลูกกล้อลูกขัดของดนตรีไทยมาใส่ไว้ในทำนองเพลงนี้ด้วย ตรงบทร้องที่ว่า “ชุ่มชื่นฤทัยหวานใจจะปาน” โปรดเกล้าฯ ให้ศาสตราจารย์ท่านผู้หญิงนพคุณ ทองใหญ่ ณ อยุธยา ประพันธ์คำร้องภาษาอังกฤษ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ ทรงช่วยแก้ไขภายหลัง (รัตนวิษญาณรัตน์, 2539: 156)

เพลงเราสู้ เป็นเพลงพระราชนิพนธ์ในลำดับที่ 44 ทรงพระราชนิพนธ์เมื่อ พ.ศ. 2516 โดยทรงพระราชนิพนธ์คำร้องก่อนทำนองเพลง เป็นลำดับที่ 2 ส่วนเพลงลำดับแรก คือ ความฝันอันสูงสุด คำร้องของเพลง “เราสู้” เป็นพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่สมาชิกสภานิติบัญญัติและคณะรัฐมนตรี ข้าราชการ พลเรือน ทหาร ตำรวจ ซึ่งแข่งขันฟุตบอลการกุศลและเข้าเฝ้า ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ต่อมานายสมภพ จันทระประภา ได้ขอพระราชดำรัสนี้มาประพันธ์เป็นกลอนถวายและได้พระราชทานให้เป็นของขวัญปีใหม่แก่ทหารอาสาสมัครและตำรวจชายแดน

ตอนที่ทรงพระราชนิพนธ์ทำนองเสร็จใหม่ ๆ ได้พระราชทานให้หม่อมหลวงอัศนี ปราโมชเรียบเรียงและโปรดเกล้าฯ ให้วงดนตรี อ.ส.วันศุกร์ ได้เล่นเพลงนี้ก่อน ภายหลังทรงนำกลับมาแก้ไขและเรียบเรียงขึ้นใหม่โดยมีพระราชประสงค์ให้นักดนตรีทุกคนมีส่วนเข้ามาช่วยกันแสดงความคิดเห็นปรับปรุงแก้ไขทำนอง มีพระราชดำรัสว่า การแต่งแบบนี้เรียกว่า “การแต่งแบบสหกรณ์” (รัตนวิษญาณรัตน์, 2539: 333)

เพลงสายฝน (Falling Rain) เป็นเพลงพระราชนิพนธ์ในลำดับที่ 3 ทรงพระราชนิพนธ์เมื่อพฤษภาคม พ.ศ.2489 เพลงนี้เป็นเพลงจังหวะวอลทซ์ ที่มีลีลานุ่มนวล เป็นเพลงพระราชนิพนธ์ที่พสกนิกรชื่นชอบมากที่สุดเพลงหนึ่ง คำร้องภาษาไทยมีจุดเริ่มต้นจากหม่อมวิภา เก่งระดมยิง เป็นหม่อมของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ ท่านกำลังทรงประพันธ์คำร้องในตำหนักที่ใกล้ประตุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เผอิญฝนตกลงมา หม่อมวิภาเดินไปปิดหน้าต่าง มองเห็นฝนกำลังตก จึงเดินกลับมาพร้อมด้วยคำอุทานจากแรงบันดาลใจว่า “สาดเป็นสายพรายพลิวทิวทุ่ง” (รัตนวิษญาณรัตน์, 2539: 148)

โหมโรงมหาราช

อาจารย์มนตรี ตราโมท ผู้ประพันธ์

The musical score is written in G major (one sharp) and 2/4 time. It consists of 10 systems, each with two staves. The first system begins with a repeat sign. The melody is primarily composed of eighth and sixteenth notes, with some triplet markings. The accompaniment consists of rhythmic patterns of eighth and sixteenth notes. The piece concludes with a final cadence in the tenth system.

(กรมศิลปากร, 2539: 96-104)

The image displays a page of musical notation, likely for a guitar or piano. It consists of 15 systems of staves. The first system contains two staves, while the remaining systems each contain one staff. The music is written in G major (one sharp) and 4/4 time. The notation includes various rhythmic values such as eighth and sixteenth notes, as well as rests. A first ending (marked '1.') and a second ending (marked '2.') are present in the seventh system. The piece concludes with a final note in the fifteenth system.

First system of musical notation, consisting of two staves. The upper staff contains a melodic line with eighth and sixteenth notes, while the lower staff is mostly empty.

Second system of musical notation, consisting of two staves. The upper staff continues the melodic line, and the lower staff begins to show rhythmic accompaniment with eighth notes.

Third system of musical notation, consisting of two staves. The upper staff features a more complex melodic line with sixteenth notes, and the lower staff continues the accompaniment.

Fourth system of musical notation, consisting of two staves. The upper staff has a simpler melodic line with quarter notes, and the lower staff continues the accompaniment.

Fifth system of musical notation, consisting of two staves. The upper staff continues the melodic line, and the lower staff continues the accompaniment.

Sixth system of musical notation, consisting of two staves. The upper staff continues the melodic line, and the lower staff continues the accompaniment.

Seventh system of musical notation, consisting of two staves. The upper staff continues the melodic line, and the lower staff continues the accompaniment.

Eighth system of musical notation, consisting of two staves. The upper staff continues the melodic line, and the lower staff continues the accompaniment.

Ninth system of musical notation, consisting of two staves. The upper staff continues the melodic line, and the lower staff continues the accompaniment.

Tenth system of musical notation, consisting of two staves. The upper staff continues the melodic line, and the lower staff continues the accompaniment.

Eleventh system of musical notation, consisting of two staves. The upper staff continues the melodic line, and the lower staff continues the accompaniment.

This page of musical notation consists of eight systems, each with two staves. The key signature is G major (one sharp) and the time signature is 4/4. The notation includes various rhythmic values such as quarter notes, eighth notes, and sixteenth notes, along with rests and slurs. The first system shows a steady eighth-note pattern in the upper staff and a more complex eighth-note pattern in the lower staff. The second system features a melodic line in the upper staff and a supporting bass line in the lower staff. The third system continues with similar rhythmic and melodic development. The fourth system introduces a more active eighth-note pattern in the upper staff. The fifth system shows a melodic line in the upper staff and a bass line with eighth-note accompaniment. The sixth system features a melodic line in the upper staff and a bass line with eighth-note accompaniment. The seventh system shows a melodic line in the upper staff and a bass line with eighth-note accompaniment. The eighth system concludes with a melodic line in the upper staff and a bass line with eighth-note accompaniment.

The musical score consists of eight staves of music. The first three staves are in 2/4 time and G major. The fourth staff is in 3/4 time and G major, with a '2.' marking above the first measure. The fifth and sixth staves are in 2/4 time and G major. The seventh staff is in 3/4 time and G major. The eighth staff is in 2/4 time and G major.

(กรมศิลปากร, 2539: 96-104)

จากโน้ตเพลงโหมโรงมหาราช โครงสร้างประกอบด้วยทำนองเพลง 2 ท่อน
 ท่อนที่ 1 มีจำนวน 8 หน้าทับปรบไ้ ซึ่งได้โครงสร้างมาจากเพลงพระราชนิพนธ์ “ใกล้รุ่ง”
 ท่อนที่ 2 มีจำนวน 16 หน้าทับปรบไ้ ซึ่งได้โครงสร้างมาจากเพลงพระราชนิพนธ์ “เรารู้”
 โดยมีรายละเอียดลูกตกดังนี้

ท่อน 1 โหมโรงมหาราช

ตำแหน่งหน้าทับ	เสียงลูกตก
1	ด
2	ซ
3	ด
4	ซ
5	ร
6	ซ
7	ด
8	ซ

ท่อนที่ 2 โหมโรงมหาราช

ตำแหน่งหน้าทับ	เสียงลูกตก
1	ด
2	ท
3	ด
4	ซ
5	ท
6	ร
7	ด
8	ซ
9	ร
10	ร
11	ด
12	ซ
13	ซ
14	ซ
15	ร
16	ซ

เมื่อนำเอาลูกตกของเพลงโหมโรงมหาราชไปเปรียบเทียบกับเสียงจวรรคที่สำคัญในเพลงพระราชนิพนธ์ “ใกล้รุ่ง” และ “เราสู้” โดยเปลี่ยนเสียงให้มาอยู่ในบันไดเสียงเดียวกันแล้ว จะพบว่า ตำแหน่งลูกตกเพลงโหมโรงมหาราชนั้น จะตกตรงกันกับเพลงพระราชนิพนธ์ทั้งสองเพลงที่อาจารย์มนตรี ตราโมท ได้นำมาประพันธ์ในครั้งนี้

ส่วนตอนท้ายของเพลงโหมโรงมหาราชได้นำเพลงพระราชนิพนธ์ “สายฝน” มาต่อท้าย ดังโน้ตเพลงที่แสดงให้เห็นแนบท้าย

(รัตนา วิชญานรัตน์, 2539: 150)

จากผลงานเพลงไทยทั้งสองเพลงที่ได้รับอิทธิพลจากเพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 นั้น แสดงให้เห็นถึงความไพเราะและพระอัจฉริยภาพของพระองค์ท่านในด้านดนตรี เป็นที่ยอมรับของหมูนักดนตรีไทยและพสกนิกรชาวไทยทั่วไป

บรรณานุกรม

- พูนพิศ อมาตยกุล. 2524. **สยามสังคีต**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เจ้าพระยา.
รัตนา วิชญาณรัตน์. 2539. **ธ สถิตในดวงใจนิรันดร**. กรุงเทพฯ: โรงเรียนจิตรลดา
จัดพิมพ์.
ศิลปากร, กรม. 2539. **โน้ตเพลงไทย เล่ม 3**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
อรวรรณ บรรจงศิลป์ และโกวิทย์ ชันธุศิริ. 2526. **วิวัฒนาการเพลงไทยสมัยรัตนโกสินทร์**.
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

